

Bălțiul în lumina vremurilor de altădată, antologie îngrijită și studiu introductiv de Diana VRABIE. Chișinău: UNU, 2022, 250 p. (lucrarea a fost elaborată în cadrul Programului de Stat 20.80009.0807.19 *Cultura promovării imaginii orașelor din Republica Moldova prin intermediul artei și mitopoeticii*).

Cercetătoarea Diana Vrabie adună între copertile acestui volum o colecție de texte literare și publicistice cu și despre orașul Bălți în diferitele perioade ale evoluției sale istorice. Deși se constată faptul că „orașului Bălți, cu fericite excepții, a fost fie ignorat, fie tratat cu circumspecție, fie descalificat de condeiul unor călători grăbiți”, antologatoarea obține un caleidoscop de imagini în care Bălțiul apare în culori variate: „Există orașe mituri și orașe legende, orașe idilizate și orașe răsfățate de evocările călătorilor sau ale băștinașilor, beneficiind de superlative generoase. Nu este însă și cazul orașului Bălți, care, cu fericite excepții, a fost fie ignorat, fie tratat cu circumspecție, fie descalificat de condeiul unor călători grăbiți. (...) Marcat de provincialism, monotonie, blazare, însingurare, ignoranță, Bălțiul interbelic, așa cum rezultă din evocările acestor cărturari își cultivă un soi de rezistență defensivă, pasivă, lipsită de vigoare într-un univers centrifug, dinamizat de tendința spre decontextualizare a valorilor și stilurilor. În același timp, răzbate o sensibilitate modernă și un cod comportamental specific peisajului urban, marcat de configurările succesive ale rețelelor de schimb. Orașul Bălți își desăvârșește esența prin intersectarea cu o serie de influențe economice, politice, administrative, culturale, așteptând convertirea într-un labirint stimulat.”

Adesea orașul le apare, în special scriitorilor cu o imaginație modernă, „marcat de provincialism, monotonie, blazare, însingurare, ignoranță”; „oraș din infern” (G. Bogza); „cel mai lugubru oraș din România”, „dospit parcă din nouri căzuți pe un pământ de ploi, de mlaștini și mocirle” (I. Teodoreanu); lipsit de personalitate (D. Iov); lipsit de stil arhitectural (Prof. N. Macarovici); pitoresc și foarte trist (Z.C. Arbure); trist și fără măreție (Em. de Martonne); asupra căruia n-a „pogorât încă adevăratul gust fin și elegant” (L. Donici); în care nu este „nicio privescătoare care să-ți mângâie ochiul” (N. Dunăreanu) etc. Totuși, acest peisaj sumbru este iluminat de sclipirile unor evocări mai optimiste, apărute după 1887, când „Bălți devine de sine stătător și orașul începe să-și nevedească o existență proprie” (D. Iov). Astfel, urbea se (re)profilează imagologic ca un spațiu al dezvoltării, al curajului, credinței, frumuseții și culturii, fiind numit „târgul unui ținut al grâului, încă și mai fertil decât stepele din sud” (Em. de Martonne), „județ bogat în vânat” (G.C. Lecca), „centru comercial de primă importanță pentru partea de sus a Basarabiei” (N. Macarovici), „frumușel, cu străzi drepte și destul de bine administrat” (C.R. Munteanu), în care „multe s-au prefăcut” (N. Dunăreanu), în special sub gestionarea prefectului Emanoil Catelli. La aceste evocări optimiste se adaugă și fine observații referitoare la populația orașului Bălți, astfel aflăm că „cetățenii orașului cu o energie rară luptă pentru îmbunătățiri cu mijloace proprii, căci orașul face parte dintre puținele orașe fără datorii” (E. Moruzi), că „dragostea de limbă, istoria și literatura românească e foarte mare în învățători” (Gh. Ghibănescu), iar „în oraș se simte destul de vie viața românească (...) orașul Bălți a proclamat cel dintâi, încă în cursul lunii februarie, unirea Basarabiei cu țara-mamă și a cerut Sfatului Țării să îndrume și celelalte județe ca să facă la fel” (C.R. Munteanu).

Antologia Dianei Vrabie este atât o colecție fascinantă de evocări, cât și o modalitate de a pune în lumină parcursul orașului Bălți, oferindu-ne o lecție despre cum iese din umbră, cum crește și se ridică din ruine un oraș.

Rodica GOTCA